

Wyzwania związane z gromadzeniem wiarygodnych danych dotyczących BHP

Zgodnie z Agendą na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 ONZ oraz licznymi konwencjami, zaleceniami i protokołami Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP) państwa zobowiązały się gromadzić i wykorzystywać wiarygodne dane dotyczące BHP. [1] Aby osiągnąć ten cel, należy wdrożyć efektywne systemy zbierania danych o BHP, dzięki którym pozyskana zostanie rzetelna dokumentacja dotycząca wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dane te będzie można bez obaw wykorzystywać do wykrywania nowopowstałych zagrożeń, identyfikacji niebezpiecznych sektorów, zawodów, modeli i praktyk biznesowych, opracowywania polityk, systemów i programów na wszystkich szczeblach (międzynarodowym, krajowym i sektora przedsiębiorstw), ustalania priorytetów i oceniania osiągniętych postępów. Zidentyfikowano konkretne przeszkody utrudniające opracowanie efektywnych systemów zbierania danych o BHP. Kraje muszą być świadome ich istnienia, opracowując i wdrażając swoje systemy.

Poniżej przedstawiono wiele wyzwań związanych z gromadzeniem danych dotyczących BHP. Zostały one podzielone na cztery kategorie: A) Zasięg; B) Rzetelność; C) Porównywalność; i D) Aktualność.

Zasięg

Wyzwania te dotyczą pomijania danych o BHP w wymaganiach dotyczących powiadomienia i rejestracji.

Obowiązujące w wielu krajach przepisy prawa dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w pracy i/lub ubezpieczeń na wypadek doznania urazów w miejscu pracy nie są dostatecznie szczegółowe. Ramy prawne nie obejmują wszystkich pracodawców, pracowników oraz sektorów gospodarki. W związku z powyższym zgłaszanie i rejestracja wypadków przy pracy i chorób zawodowych wymagane na mocy takich przepisów prawnych nie obejmują znacznej liczby osób. Do często pomijanych obszarów, zarówno w przypadku jednego, jak i obu wymienionych obowiązków, należą: rolnictwo, praca w gospodarstwie domowym oraz sektor publiczny. Do pracodawców i pracowników, których często nie obejmuje obowiązek powiadomienia i rejestracji, zaliczają się: mali pracodawcy, pracodawcy prowadzący działalność w gospodarce nieformalnej i zatrudnieni w niej pracownicy, osoby samozatrudnione, pracownicy migrujący i sezonowi, a także pracownicy tymczasowi i zatrudnieni w niepełnym wymiarze godzin. Powstałe luki prowadzą do nieuwzględniania w raportach znacznej części danych, podważając ich wiarygodność i utrudniając efektywne wykorzystanie zebranych informacji. Obecne i przyszłe trendy na rynku pracy, w tym nasilenie ruchów migracyjnych, starzenie się siły roboczej, jak również większa liczba pracowników zatrudniona tymczasowo, dorywczo lub w niepełnym wymiarze godzin, przyczynią się do powiększenia luki w obszarze objętym zasięgiem wspomnianych ram prawnych i utrudnią działania mające na celu poprawę jakości danych o BHP.

Wymagania dotyczące powiadomienia i rejestracji często pomijają niektóre wypadki śmiertelne i urazy powstałe podczas wykonywania pracy oraz choroby zawodowe

z przyczyn innych niż fakt, że nie są one związane z wykonywaną pracą. Choroby zawodowe są często całkowicie pomijane lub ich wykaz uwzględniony w wymaganiach dotyczących powiadamiania i rejestracji jest ograniczony, mimo że według szacunków MOP choroby corocznie stanowią przyczynę ponad 2 milionów zgonów związanych z pracą. [2]

Wymagania dotyczące powiadamiania i rejestracji często nie uwzględniają niebezpiecznych zdarzeń, które mogą doprowadzić do powstania urazów lub choroby, a także domniemanych przypadków chorób zawodowych. Zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym wiąże się z eliminacją zagrożeń i identyfikacją ryzyka zanim dojdzie do wypadku lub zachorowania. Gromadzenie danych na temat niebezpiecznych zdarzeń i domniemanych przypadków chorób zawodowych ma kluczowe znaczenie dla budowania kultury bezpieczeństwa pracy.

Wymagania dotyczące powiadamiania i rejestracji często stanowią część programów ubezpieczeń na wypadek doznania urazów w miejscu pracy, a pracodawcy często mają jedynie obowiązek powiadomienia właściwego organu o wypadkach śmiertelnych przy pracy, urazach i chorobach zawodowych, które zostały objęte ubezpieczeniem lub względem których przysługuje odszkodowanie w danym programie ubezpieczeń. Wymóg zgłaszania i rejestracji tylko zgonów, urazów i chorób objętych ubezpieczeniem lub takich, z powodu których przysługuje odszkodowanie, często prowadzi do nieuwzględniania w raportach części danych, podważa ich wiarygodność i utrudnia efektywne wykorzystanie zebranych informacji.

Rzetelność

Wyzwania te dotyczą przeszkód, z powodu których nie wszystkie dane zostają uwzględnione w raportach, co ma negatywny wpływ na rzetelność tych raportów.

Nawet jeśli ramy prawne mają kompleksowy charakter, systemy zbierania danych o BHP muszą przezwyciężyć następujące przeszkody związane z gromadzeniem rzetelnych informacji:

- > brak wiedzy i zrozumienia ze strony pracodawców, pracowników i innych podmiotów, w tym dostawców usług medycznych i świadczeniodawców odnośnie możliwości/obowiązku zgłaszania i rejestracji

wypadków przy pracy, chorób zawodowych, niebezpiecznych zdarzeń i domniemanych przypadków chorób zawodowych;

- > czas i wysiłek potrzebne do przeprowadzenia procedury powiadamiania i rejestracji;
- > ewentualne negatywne konsekwencje dla pracowników, którzy doznali urazów;
- > negatywny wpływ na reputację pracodawcy;
- > konsekwencje dla pracodawcy o charakterze finansowym lub prawnym;
- > różnice kulturowe w reakcji na niezbyt poważne wypadki i niebezpieczne zdarzenia; oraz
- > bezobjawowy początek chorób zawodowych. [3]

Opracowując i wdrażając systemy powiadamiania i rejestracji, właściwe organy, partnerzy społeczni i inne zainteresowane strony powinny się ze sobą konsultować i podjąć współpracę w celu wyeliminowania lub zminimalizowania przeszkód utrudniających spełnianie wymagań dotyczących powiadamiania i rejestracji. Właściwe organy muszą dysponować niezbędnymi zasobami, aby szkolić pracodawców, pracowników i inne podmioty odpowiedzialne za powiadamianie i rejestrację w zakresie ich obowiązków oraz egzekwować przestrzeganie wymagań dotyczących powiadamiania i rejestracji.

Zgłaszanie i rejestracja chorób zawodowych oraz domniemanych przypadków chorób zawodowych są często pomijane ze względu na brak specjalistycznej wiedzy i umiejętności potrzebnych do dokonania właściwej diagnozy oraz możliwości przeprowadzania okresowych badań lekarskich pracowników narażonych na zagrożenia dla zdrowia. W konsekwencji choroby zawodowe często pozostają niewykryte nawet wtedy, kiedy ramy prawne mają kompleksowy charakter.

Porównywalność

Wyzwania te dotyczą czynników ograniczających spójność danych.

W wielu krajach obowiązki związane z BHP mogą być rozdzielone między różnego rodzaju organy, tj. ministerstwa pracy, zdrowia, ochrony socjalnej i zatrudnienia, publiczne i prywatne zakłady ubezpieczeń oraz inne podmioty, w tym dostawców usług medycznych i świadczeniodawców. Organy te mogą prowadzić działalność na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym. Mogą też mieć odrębne mechanizmy

powiadomienia i rejestracji lub, mimo że dysponują repozytorium danych o BHP, często nie są uprawnione do udostępniania czy zestawiania danych innych organów albo nie mają takiej możliwości.

Definicje kluczowych terminów z dziedziny BHP różnią się w zależności od organu i kraju. Nawet podstawowe pojęcia, takie jak „wypadek przy pracy”, nie zostały jednoznacznie zdefiniowane, dlatego zebranych informacji często nie można zestawić w danym kraju ani porównać do innych państw.

Ponadto terminy i ich definicje często opracowuje się, by określić konieczność przyznania odszkodowania na podstawie programów ubezpieczeń na wypadek doznania urazów w miejscu pracy, a niekoniecznie, aby ułatwić zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym. [4]

Informacje wymagane przez systemy powiadomienia i rejestracji, tj. dotyczące okoliczności wypadków śmiertelnych, urazów odniesionych przy pracy, a także chorób zawodowych również mogą się znacząco różnić w zależności od organu i kraju.

Ponadto, podobnie jak w przypadku wyzwań związanych z zasięgiem, wykazy chorób zawodowych są różne w poszczególnych krajach, a wiele z nich uwzględnia jedynie choroby, których podłoże jest jednoznacznie powiązane z wykonywaną pracą (krzemica, międzybłoniak itp.) lub można założyć, że tak jest (zapalenie skóry,

głuchota, urazy na skutek chronicznego przeciążenia mięśni i ścięgien itp.). Jednak pewne choroby zawodowe trudno rozpoznać i jednoznacznie określić, czy mają podłoże zawodowe. Przykładowo rak związany z wykonywaną pracą, który przez długi czas nie daje objawów, jest trudny do rozpoznania przed pojawieniem się objawów klinicznych, które mogą wystąpić po upływie kilkudziesięciu lat od czasu narażenia na zagrożenie dla zdrowia w pracy. Długie okresy bezobjawowe utrudniają rozpoznanie i określenie, czy choroba ma podłoże zawodowe.

Aktualność

Wyzwania te dotyczą czynników uniemożliwiających lub opóźniających zbieranie i analizę danych.

Kiedy zachodzi konieczność zestawienia krajowych danych o BHP pochodzących od wielu organów i innych podmiotów publicznych i prywatnych, zwykle zdarzają się opóźnienia, chyba że strony te na bieżąco się ze sobą komunikują, współpracują i koordynują swoją działalność.

Nieprawidłowości w danych zebranych od różnych organów i z różnych źródeł mogą w dalszym ciągu opóźniać proces zestawiania zgromadzonych informacji, a w niektórych przypadkach uniemożliwić ich rzetelne raportowanie i analizę.

Copyright © International Labour Organization 2017

Tłumaczenie: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, ul. Czerniakowska 16, 00-701 Warszawa, tel. 22 623 37 22, 22 623 36-89, www.ciop.pl

Bibliografia

- [1] [ILO Implementation Plan 2030 Agenda for Sustainable development](#), MOP, Genewa, 2016 r.
- [2] [The Prevention of Occupational Diseases: World Day for Safety and Health at Work Report](#), MOP, Genewa, 2013 r.
- [3] [National system for recording and notification of occupational diseases: Practical guide](#), MOP, Genewa, 2013 r.
- [4] [Improvement of national reporting, data collection and analysis of occupational accidents and diseases](#), MOP, Genewa, 2012 r.